

LITERATŪROS, DAILĖS, MOKSLO, VISUOMENĖS IR POLITIKOS LAIKRAŠTIS

REDAKCIJOS ŽODIS.

Prasidėjus karui ir mes iškrikome: "Vairas" buvo sustojęs, nes ūmai apkito sąlygos, kuriomis jis ėjo. Tapo sunku, o paskui beveik visai nebegalima susisiekti su Varšava, kur dirbdinomės klišės iliustracijoms. Karo laiku dvigubai pabrango kreidos poperis ir klišių darbas. Be to, daugelis mūsų skaitytojų, ypač Lietuvos pasienio ir Amerikos, sutrikus paštui, tarpais visai negauna laikraščiu.

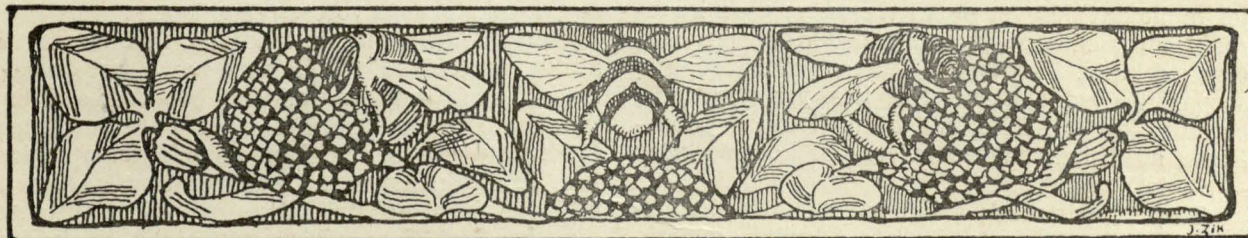
Antra vertus, šią valandą visuomenės ūpui visai nederėtų "Vairas" toks, koks jis buvo: ne dailė, ne ramioji literatūra jai šiandien rūpi, — visi sergame karo ir jo nelaimių rūpesniais. Baisioji vėtra, suvirpinusi visą pasaulį, sviedė mūsų priešakin naujų skaudžių mįslių, kurios noroms nenoroms reikia kiekvienam minti. Kas bus toliau? Ką duos mums rytojaus diena? Kaip reikės atsigauti po karo nuo jo visų bėdų ir vargų? Štai kokios mintys vargina mūsų galvą, ypač *mūsų* — lietuvių, kurių šalies nemažas plotas jau nuniokotas ne-

prietelių. Mūsų nedidelės inteligentijos yra prievolė suprasti tautos būtį, palengvinti ją ir ieškoti išeities iš to nelaimių sūkurio.

"Vairas" eidamas vėl po du kartu per mėnesį, seks savo valstybės, savo krašto ir viso pasaulio svarbiuosius atsitikimus ir stengsis juos gvildyti skaitytojams. Tuo tarpu, kol bus karas, turime atsisakyti nuo brangiųjų iliustracijų ir nuo brangių kreidos poperio, tik keliais paveikslais tepapuošdami numerį. Atėjus patogioms sąlygoms, leisime "Vairą" kaip seniau: dailų, turtingai iliustruotą, kaip kad pirma buvo.

Pagalčiau, privalome pažymėti, joguei "Vairas" kol kas eis tik po du lanku numeris. Mat esame verčiami vengti smulkmenų, netinkančių šiai valandai, vien sekti tai, kas ypač skaudžiai dabar mus paliečia.

Tiesa, dabartinės aplinkybės yra labai sunkios rašytojams: gi karo metas, tai kiekvienas numano.

A. Sm.

KARO ŽENKLE GYVENANT.

ustojo ramus kultūros gyvenimas, visa išklypo iš paprastųjų pažangos vagų: plienas ir ugnis naikina pakelėje visa, kas buvo amžių prigaminta ir pritaupyta. Vietomis, kur stovėjo turtingi miestai, tarpo gražiai indirbti laukai, šiandien beliko nedėguliai, pelenai, nuniokotos sodybos su griuvėsiais. Didis, dar ligšiol neregėtas karas virpinte suvirpino visą žmonią, pajuto jį ne vien tos šalys, kur eina kruvinoji gyvatos kova, bet visas pasaulis, civilizuotasis ir dar tamsybėje tebegludęs. Karo žinias gaudyte gaudome visi; lyg kokios baimės paimti, laukiamė nepaprastų atsitikimų, tarytum nebesirūpinami nė kasdieniniais savo reikalais. Kas bus po karo? Kaip atrodys Europos žemėlapis? Vieni labai daug atmainų tikisi, skaisčią rimtį pranašaudami, kiti lyg nusiminę, sielojasi dabartinio karo baisybėmis, sunaikinusio ištisas kultūringiausias šalis, kaip štai Belgija ir žiemų Prancūzija. Gi susikovė pačios stipriosios pasaulio galybės, sužvangėjo nauji, pirmiau dar nematyti, ginklai, kurie negyvai kloja žmones šimtais tūkstančių. Kokia jų daugybė žūsta, kiek žūsta gerybės, amžių amžiais prigamintos! Kiek kančios bei sielvarto neša tas pražūtingasis karas, net baisu ir įsivaizdinti! Rodos, teisybė reikalauja, kad po tų krupių žygių, po tos pasaulį sujudinusios vėtros, tiek kultūros lobio išvartaliojusios, tiek jaunų žiedų pačioje jaunumėje nuskytusios, — taptų ilgam laikui ramu, šviesu ir giedra. Jei tos vilties, skaisčiomis ateities spalvomis išvaidentos, nebebūtų, tai žmogus nusimintum ir rasit nebematytum nė gyvenimo tikslo. Kam dirbti, kam vargti, jei griuvėsiai apžels usnimis, varnalėšais ir kitomis piktažolėmis, jei nuniokotosios sodybos nebepražys gyvu kultūros žiedu, tiekiančiu žmogui pailsio, naujosios dvasios pakvėpto. Taigi, gaji žmogaus siela, sopulių suspausta, vaduojasi ne tuo, kas yra gyvenime, bet tuo, ko ji trokšta, kad būtų; ji tikisi, po nelaimių sužibsianti laimės šviesa. Gi kovos tikslas — rimtis!

Tarp kitų ir mūsų šaliai buvo lemta pirmajai išgirsti dundant armotas, švilpiančias kulkas; jai lemta buvo pergyventi tas klaikus nerimas, kurs spirte spiria klausyties, kas bus rytoj, kurs kitą naktį neleidžia akių sumerkti dėl baimės, beg nenustosime turto, o gal ir gyvybės. Apmirė Lietuvos pasienis, sutriko kuo-ne visos mūsų kultūros įstai-

gos, prareto sodžiaus gyventojai, ypač nebežymu tų mūsų inteligentų, kurių paskutiniu laiku jau buvo pradėję visti Lietuvoje. Kur čia tau ramusis kultūros gyvenimas berūpės! Nebtekome vadovų ir visuomenės veikėjų. Gi ir ne tam ūpas: kiek šeimynų paliko be pastogės, nemaža pasienio gyventojų turėjo bėgti, palikę savo namus, savo mantą, ir toliau ieškoti prieglaudos.

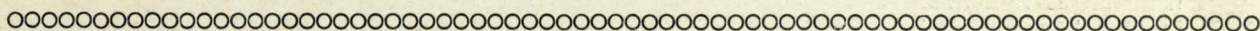
Taigi dabar ne metas galvoti apie kultūros pyragą, nes pakanka ir kasdieninės duonos rūpešnių. Stebuklas būtų, jei mes karo audrų verpetuose stengtume irties paprastąja srove, jei, kilus dideliui Europos gaisrui, praeitume pro jo liepsnas neapsvilę. Bet kaip kitos šalys, taip ir mūsų gimtasis kraštas turi teisės tikėtis būsiąs atlygintas už tuos vargus, kuriuos vargsta lygiai su kitomis tautomis, žmonėmis ir turtais klodamas aukas valstybės visumai. Nualintas troškaus karo žygiu, jis turės atsigauti liuosėsniu oru. Vyriausiasis rusų vadas pažadėjo lenkams sujungti visas jų šalis draugėn, duoti jiems valdymosi bei sprendimosi teisės, pripažinti visai lenkų tautai bent kultūrinės vienumos pagrindą. Ir mes lietuviai jaučiamės esą tauta, ir mes pageidaujame, kad Mažoji Prūsų Lietuva būtų prijungta į Didžiąją. Tai buvo visų-pirma mūsų atstovo Yčo, kilus karui, pažymėta iš Dūmos tribūnos, o paskui išreikšta lietuvių deklaracijoje, induotoj vyriausiajam vadui. Jei tat įvyktų, tai jau būtų didelis žingsnis pažengtas mūsų atgimimo istorijoje: krūvon sutapus, būtų drąsiau mums judėti bei šviesiau žiūrėti į ateitį, Nemunu siektume jūrą, atgautume Klaipėdą. Kada ir kuo pasibaigs karas, nūdien veltui spėtume. Tečiau ir tebekariaujant reikia budėti mūsų inteligentijai, reikia spiesties draugėn: šiuo laiku yra ypač reikalinga vienybė. Dar nedidelis būrelis mūsų inteligentų, tad juo angščiau jie turi susieiti. Po karo bus visa apirę, apgriuvę; ant griuvėsių pravėrs daug kas nauja statyti, keisis mūsų ekonomijos gyvenimas, kurs privalys naujų teisių, naujai tinkamos tvarkos. Tam reikalinga daug ruošos, išanksto apgalvotos, reikalinga stiprios inteligentų vienybės ir rimto darbo. Juk negana to ar kito pageidauti, reikšti savo norus, kad jie būtų išgirsti, kam ir kame reikiant, bet dar svarbiau yra duoti rimtos pasipirties savo pageidavimams. Inteligentų gyvybės ženklas tai jų intemptas darbas, jų susiklausymas. Liaukimės buvę šakoti ir netaipūs, gerai apsidairykime ir išvysime turį daugiau bendrų, negu atskirų ypatybių, nors skelbiamės ir per daug primygę brėžiamo įvairiomis srovėmis plaukią. Dabar atėjo valanda visoms srovėms viena vaga tekėti, parodyti tautinę individualybę.

Karo metu daug daiktų neįmanoma, bet visi

juntame, jog po karo, kaip visuomet, bus nemaža atmainų. Todel žiūrėkime, kad nebūtume užspeisti bemiegant, sekime kitų tautų gyvenimą, lyginime jų būti į savąją, ypač skelbkimės esą atgiję ir privalą daugiau oro savo gyvatai.

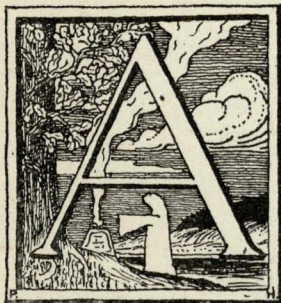
Neužmirškime turį Amerikoje nemažą lietuvių

koloniją, kuri, visados būdama jautri savo tėvynei, dabar irgi sujudo ir pasiryžusi yra teikti Lietuvai pagalbos. Juo pavyzdingesnė bus mūsų santarvė, juo duosniau būsime jų šelpiami. Jie tikrai pasakys: tik dirbkite, o mes padėsime.

Kun. J. Tumas.

Karo Slibinas.

r iš jūrių-marių gilaus dugno, ar iš augštų kalnų tamsaus urvo, ar iš dar tamsesnės nedoro žmogaus širdies: kartkartėmis išrėplioja — baisus Karo Slibinas. — Per visas dienų dieneles per visus amžių amžius visos žmonių kartų kartos baimingai laukia to pragaro vaiko. Bet

niekas nežino, kuomet ir kame jis pasirodys. Jį tepajunta — kai pradeda misti.

Bet tai ne katinėlis,
kurs peliūkštę pasgauna;
ir ne vilkelis,
nakties dūrūnėlis,
kuriam reikia —
gero maitos gabalo;
ir ne rainis-tigris,
kuriam
visas galvijas praverčia.
Tai besotis,
kiaurapilvis, šimtažiotis
žemės vabalas,
viena gyva vyriena temintas.
Duodi jam šimtus —
jis nori tūkstančių;
duodi tūkstančius —
jis žiojas šimtų tūkstančių.

Nei prie jo prieisi,
nei jo apeisi.
Eisi iš šono —
antra galva dygsta;
eisi iš antro —
trečia išdygo;
mėgink iš uodegos —
per tūkstantį kilometrų
soliteru ištyso,
ar į didžią krūvą
sepija susirietė,
devynias savo galvas,
ilgakakles - plačiažiotės,
į visas puses
piktai ištiesdamas.
Spjauna plieną ir sierą,

vemia ugnim Perkūno —
ir žūdo-rija.

Kiek jis išlakė kraujo
nuo-pat Kaino laikų,
kiek ištrėškė ašarų
nekaltų žmonių,
jei surinktum —
aptvendintum žemę,
išskandintum
visos žemės gyvi.
O lavonams sukloti
net žemės pristigtum,
o supūdinęs juos,
trašiu juodžemių
visą paverstum.

Visais laikais
ėmės-grūmės
su tuo Karo Slibinu
galingieji karaliai
ir Dievo šventieji,
ir visi garsieji kavalieriai,
plienu ir gudrybėmis ginkluoti.
Tūkstančiai metų slinko,
milijomai žuvo,
ir nėvieno dar neišsirado,
kurs būtų Slibinui
galą padaręs.
Ne galą jam darė,
tik,
žūdami —
vis didesnį jį augino,
tukino.

Ir išaugo Karo Slibinas
sulig Levijatanu.
Ir ėmė ryti
jaunus vyrus
nebe iš vieno kurio krašto,
tik iš viso pasaulio.
Dėlėmis tiesės
jo kaklai
į tolimiausius
pasaulio nuošalius,
į ramiausias,
ničniekam nekliūvančias
tautas
ir jų valstijas.

Marai-ligos,
ugnis, badas,
mirtis, skriaudos —
palengva siautė
netik vyrus,
bet jau ir paliegusius senelius,
ir nužaugas-vaikelius,
ir silpnakūnes moteris.

Begalinis boa-konstruktor,
uginėm savo akim
begėdiškai žvelgęs
stačiai į veidą,
užkerėjo kiekvieną,
it nekaltą paukštelį,
prieš prarydamas.
Ir nabetekome valios.
Siuntėm brolius ir vyrus,
sūnus, tėvus, kaimynus, nes —
jų Slibinas laukė.
Liejom ašaras gailias,
krauju akys varvėjo,
skausmu širdys vaitojo, bet —
reikė.

— Oi, vyreli, sūneli,
nebsugrįši namolio,
nebpaguosi našlaičių!..
Eik gi sveikas ir žūki,
ir mes žūsim, netrukę, —
iš vargo...
Ir žuvom —
karo vergijoje.

Vergas pakenčia vargą,
tik ir tam yra galas.
Vergas jausmus užspaudžia
ir kantrybėje snaudžia —
lig laiką.

Trūksta viela saidoko
skamba trūkusi styga,
kai pertempsis.
Plyšta žmogaus kantrybė,
krenta kerų negalės,
kai vilties nebėra.
Siaudžia pykčiu trimytos,
kerštas plaukus pašiaušia:
jei jau žūti —
tai jau vyrišku būdu,
ir jei pūti —

tai akmeniu pilve:
visgi viltis,
kad sprogs nekadėjas!
Ėmė tarties pasaulis
eiti drauge prieš žaltį
karo
devyngalvį;
kimšti šimtus, milijonus,
nors nebiori į žiotis;
šiaušties ešerių spaglais,
tepties nuodais kurare —
tespringsta,
kas tai rija.
Ir ėjo.

Liko namie beviečiai,
puolė Dievopi šaukties —
pagalbos,
Jėzų duonos paveiksle
šventyklose paskvietę,
šaukia:
— Galybių Dievas su mumis,
mūsų apgynėjas — Jokūbo Dievas
— Šventas, galingas,
susimildamas,
badą, ugnį ir karą,
skriaudas, ašaras, marą —
attolink!
— Eikite ir išvyskyte Dievo darbus,
kokius stebuklus yra padaręs
ant žemės,
atitolindamas kares
ligi žemės krašto.
— Sutrupis šaudykles,
sulaužys ginklus
ir šarvus ugnimi sudegis!
— Todel nebijosime,
kad ir žemė drebėtų
ir kalnai virstų
į jūrų širdis!

Gražiausią 45-ją psalmę, jos turinio galybę ir
prasmę mes dabar, kaip reikiant, tesuprantame ir
tejaučiame, kada du kart per savaitę ją šaukiame
prieš išstatytą Švenčiausiąjį Sakramentą.

Ar veikia mus išgirs tasai galingasis Jokūbo
Dievas, kuriam tereikia duoti savo balsą, kad su-
drebėtų žemė ir pasvirtų karalystės?

L. Noreika.

Iš ko kilo karas.

aip didelių kaitrų metu, skaiščiausioje, rėdos, giedroje, kartais nelaukiamai - netikėtai atsitinka dideliausių audrų, taip šių metų vasarvidžiu ūmai, nejučiomis atraukė visą Europos padangę dideliausi debesys — ir staiga visas pasaulis sudrebėjo, didžiausio karo audros ištiktas. Valstybių

politikos vadovai matė kyšantį apačioje audros debesį ir rūpinosi apsaugoti ir bent nutęsti atsitikimus, tad maža kas tesitikėjo, kad pati audra gali taip ūmai iškilti.

Pradėtasis karas tik pirmu žvilgsniu rodosi netikėtas, netikėtas gal tik paprastai visuomenei, kuri negyvena pasaulio politikos gyvenimu, bet giliau pažvelgę pamatysime, kad prie jo visi jau senai ruošėsi. Pradžios reikia ieškoti praėjusiam XIX amžiuje. Akstinas, kurs nuolat kurstė viso

pasaulio valstybes ginkluoties, buvo Vokietija, tiksliau tariant — Prūsai.

Žuvus Švantajai Germanų Romos Imperijai, po Napoleono karų, atskiros, iškrikusios vokiečių valstybės pamatė savo silpnybę. Rimtesnieji vokiečių vyrai ėmė rūpintis jungti jas į vienybę. Pirmojoje XIX-tojo amžiaus pusėje Vokietija perėjo įvairias jungimosi formas: sąjungą šiaurės valstybių, sąjungą pietų valstybių, muitinių sąjungą. Tas tarpas buvo tik įvairių bendravimo formų čiu-pinėjimo ir jų mėginimo periodas. Paskiau susidarė vokiečių valstybių sąjunga. Bet vis dar nebuvo aptikta stipri traukiamoji pajėga, kuri būtų galėjusi tampriai surišti iškrikusias vokiečių valstybes. Reikėjo stipresnės už visas kitas galybės, apie kurią galėtų spiesties mažesnės, ir reikėjo žmogaus, kurs sugebėtų tinkamai tai padaryti. Visa tat atsirado antrojoje XIX-tojo amžiaus pusėje. Prūsai spėjo išaugti stipri valstybė. Rungties su jais del hegemonijos Vokiečių Žemėje begalėjo nebent viena Bavarija. Bet ji neturėjo to, ką turėjo Prūsai — Bismarko. Tas didžiausias praėjusio amžiaus politikas, paėmęs į savo gudrias geležines rankas Prūsų politikos vadeles, sukinėjo jas, galima sakyti, tikrai kaip tinkamas. Jis mokėjo taip padaryti, kad Prūsai, Austrijos padedami, 1864 metais sumušo Daniją ir atėmė jai Slezvigą—Holštiniją, paskiau jie atsisuko į savo talkininkę Austriją, sumušo ją ir atėmė Sileziją. Galų gale 1871 metais Prūsai sumušo prancūzus, ir Vokietijai pateko Alzasas ir Lotaringija. Prūsai taip išgalėjo, jog pasidarė ne tik galingesni už visas kitas vokiečių valstybes - valstybes, bet lygi didžiosioms Europos valstybėms. Visa Vokiečių Žemė, kas noroms kas nenoroms, turėjo susidėti į vieną vokiečių imperiją po Pūsų hegemonija. Vokia iš valstybių sąjungos tapo sąjungos valstybe, Prūsų karalius—Vokios imperatoriumi.

Kaip išgalėję Prūsai paėmė visos vokiečių imperijos hegemoniją, taip išgalėjusi Vokietija, išaugusi, Prūsams vadovaujant, į pirmutinę pasaulio galybę, ėmė stengties paimti visos Europos hegemoniją. Prūsai ingavo Vokietijos vadovavimą ne tuo, kad jie būtų buvę iškilę augščiau už kitus Vokiečių Žemės kraštus savo kultūra, savo civilizacija, bet savo fizikos vieku, savo kardu, žodžiu sakant, savo karingumu. Ir visa Vokietija tomis pačiomis, o ne kitomis priemonėmis stengėsi palaikyti ingytą poziciją pasaulyje ir savo pastangas prie vadovavimo Europai. Visa tat spirte spyrė vokiečius išitaisyti kuodidžiausią ir kuomikliausią kariuomenę ir kuogeriausiai apsiginkluoti. Tò negana. Tas pats gudrusis Bismarkas, norėdamas vienu ypu iškelti vokiečių galybę augščiau, negu visų kitų valstybių, sudarė trijulę są-

DIDYSIS KUNIGAİKŠTIS MIKALOJUS, vyriausias rusų kariuomenės vadas.

jungą, pritraukęs į ją tą pačią ne senai Prūsų sumuštą Austriją ir Italiją.

Prancūzai, netekę Alzaso ir Lotaringijos, giliai paslėpė savo širdyje revanšo geismą. Jie matė, kad išaugusi vokiečių karo galybė ir sudarytoji sąjunga pirmų-pirmiausiai yra nukreipta prieš juos. Jie nusimanė vieni nieko nepadarysį. Kitos valstybės, kaip Rusija ir Anglija taip-pat pamatė sau grasantį pavojų. Visi ėmė ieškoties sau atsparos. Susidarė prancūzų-rusų sąjunga. Ir prasidėjo smarkiausias tų dviejų didžiųjų valstybių grupių lenktynės kuogeriausiai apsiginkluoti ir kuodaugiausia susirasti talkininkų. Militarizmo liga, apsireiškusį Prūsuoje, išgalėjusi ir išsiplėtojusi Vokietijoje, beregimai persimetė ir į visą pasaulį.

Po prancūzų karo Vokietija daugiau ne 40 metų nė su kuo nekariavo. Per tas keturias dešimtis metų vokiečių staiga, jų darbštumas, jų sistematingumas, dažnai lygus pedantizmui, padarė kuo-ne stebuklą. Vokiečių mokslas, ypač pramonė ir prekyba, išsiplėtojo be galo. Miestai augo dideliu grieitumu. Didžiausios fabrikos ir fabrikėlės, bankai ir prekybos įstaigos sutraukė į juos du trečdaliu visų Vokiečių Žemės žmonių. Laukuose žemės dirbti bepasiliko vos viena trečioji dalis. Ir apskritai per tą laiką Vokietijoje padaugėjo žmonių mažne dvigubai. Ėmė daryties kaip ir ankšta.

Išsiplėtojus prekybai ir pramonei, prireikė ieškoties vis naujų rinkų, o žmonėms dauginantis— naujų žemių. Tas privertė eiti lenktynių dėl prekybos ir dėl rinkų jai ypač su Anglija, nes ji viešpatauja jūroms, turėdama didžiausią ir prekybos ir karo laivyną. Tad ir matome, kad vokiečių dirbiniai ėmė sprauties visur, net į pačią Angliją, o jų prekybos laivynas yra jau milžiniškai išaugęs ir kuo-ne aplenkęs anglų. Smalsuodami į Angliją ir stengdamies žūt-būt tapti didžiąją jūrų valstybe, vokiečiai ėmė dirbinties savo prekybai ir savo užgaidoms ginti didžiausią karo laivyną. Čia jiems rūpėjo jei ne aplenkti, tai bent pavyti Angliją. Jų jūrų biudžetas augo ir augo, drednoutų, ir kitokių karo laivų metas nuo meto palyginamai ėjo vis daugyn. Dabar tarp abiejų, rungčiomis einančių jūros galybių yra toks santykis, kaip 10 į 17. Anglai, matydami vokiečius neriantis iš kailio prisidirbinti sau kuodaugiausia kuodidžiausią ir kuogeriausią karo laivų, stengėsi neužsileisti ir statydinosi prieš kiekvieną vokiečių laivą po du savo laivų. Prisdėjus tad jūrų ginklavimosi lenktynėms, militarizmo lenktynės tarp pasaulio valstybių pasidarė dar didesnės, sunkiai jau bepakialiamos ir varomos jau paskutinėmis pajėgomis.

Anglija ėmė būkštauties greitai augančios vokiečių galybės. Matydama, kad visai Europai ginklavimosi akstinas kilsta iš Vokietijos, Anglija apžodė ją, kad liautųsi ginklavusis, bet niekas negelbėjo. Vokietija, tiesiai neatsakydama į Anglų pasiūlymus, dar didesniu intempimu dirbinosi laivus, liedinosi armotas, kaldinosi kardus. Visa tat privedė prie to, kad Anglija kad ir turėdama Azi-

joje sąjungininkus japonus, bet Europoje matydama viena esanti, taip-pat ėmė ir čia ieškoties sau talkininkų prieš Vokietiją.

Iš antros vėl pusės Rusija po Japonų karo buvo žymiai nusilpninta. Tiesa, po sujūdimo metų, padedant Valstybės Dūmai, ji greitai ėmė taisyties ir eiti dideliais žingsniais stipryn. Bet atsitaityti iš pamatų, įvesti visur reikalingų reformų, tinkamai susitvarkyti ir kaip reikiant susistiprinti reikia gana ilgo laiko, keliolikos metų. Vokiečiai, tai matydami ir suprazdami, kiekviena proga naudodamies, stengėsi skubinau vykinti savo plenus. Patys būdami iš visų pusių apsupti stiprių valstybių, bet turėdami savo sumanymams palankią ir sau visai paklusnią Austriją, veikė ne tiek tiesiog patys, kiek per ją. Neatsisakydami nuo "Drang nach Osten", bet negalėdami su juo viešai rodyties, visą savo inerciją viešai buvo nukreipę į "Drang nach Süd-Osten", į Balkanų pussalį ir į Turkiją. Čia vokiečiai drąsiai ir atvirai žygiavosi. Pirmą pasirodo vokiečių strategijos ir prekybos reikalais sumanytas Bagdado geležinkelis. Tik tvirtas Anglijos užsispyrimas šiek-tiek pakliudė jiems išvesti savo projektus iki galo taip, kaip jie buvo sumanyti. Bet delto Vokietijos intaka Turkuose ėmė greitai augti.

Norint aktyvai veikti vadinamuosiuose Artimuosiuose Rytuose reikalinga buvo stipriai atsistoti Viduržemių Jūros pakraščiuose. Kelias į ją galimas buvo tik per Balkanų pussalį iš vienos pusės į Adriatikos, iš antros—į Egėjos jūrį. Pati Vokietija toli nuo jų. Tarpe stovi Austrija. Tad matome, kaip Vokietija gudriai naudojasi germanizmo tikslams aklai atsidavusia Austrija. Ši, Berlyno kurstoma, gal nenusimanydama dirbanti germanizmo reikalui, visą savo ekspansiją nukreipia į Balkanus, stengdamosi paveržti Rusijai intaką ir hegemoniją ir, atsitikus progai, pagauti kuodaugiausia teritorijos. Visų-pirma palenkia savo pusėn Bulgariją. Turų revoliucija naudodamos, Austrija paskelbia Bosnijos ir Hercegovinos aneksiją, o Bulgariją, jos pakurstyta ir palaikoma, paskelbia pilną nepriklausomybę ir netrukus caratą. Bulgarijos nepriklausomybei Rusija nebuvo priešinga ir neprieštaravo, bet Bosnijos ir Hercegovinos aneksija skaudžiai užgavo Rusijos globiami Serbiją ir Juodkalniją. Rusija būdama dar, kaip reikiant, neatsitaisiusi po japonų karo ir po sujūdimo metų, negalėjo paremti savo protesto ginklu, tad Austrija jos ir neklause.

Pavykus pirmiems žingsniams ir Austrijai tvirtai atsistojus Adriatikos pajūryje, jos smalsumą ėmė traukti kitas serbų gyvenamas, suirusios Turkijos valdomas, kraštas—Novo Bazaro sandžakas, pro kurį buvo norima išlįsti į Egėjos jūrą. Tam pokliudė susidariusi Balkanų sąjunga ir Balkanų karas, bet tik tam kartui, nes, kaip pamatysime, Austrija nuo to savo sumanymo nebuvo dar atsikaisiusi ir laukė tik patogios progos.

Prancūzams šiek-tiek mažiau, kaip Rusijai, bet taip-pat teko patirti vokiečių grasinimą ir jų brutalę jėgą Marokoje per Agadiro prietykį. Tik An-

glijai parodžius savo simpatiją prancūzams, o gal ir pasiryžus juos užstoti, vokiečiai atsitraukė be nieko. Tas dar daugiau sustiprino jau seniau prasidėjusį prancūzų ir anglų vienu antriems palankumą ir privedė lig visiško jų susiartinimo ir susitarimo. Per prancūzus prasidėjo ir Rusijos artinimasis su Anglija. Aiškiai apsireiškusi Europoje trijulės sąjungos viršenybė ir visur, kur reikia ir kur nereikia, jos rodymas sutaikino senus priešininkus, davė jiems progos arčiau susipažinti ir išsiaiškinti bendruosius reikalus, o priešinguosius atidėti į šalį.

Taip ir radosi trijulė prancūzų-rusų-anglų santarvė priešais trijulę vokiečių-austrų-italų sąjungą. Į vieną pusę nukrypusi Europos politikos pusiausvira, rodos, buvo atitiesta.

Viena ir antra valstybių grupė vėl ėmė ieškoties priemonių palenkti katra į savo pusę nustatytos pajėgų lygybės svarstyklės. Dar labiau ėmė visi ginkluoties. Toks tik skirtumas, kad trijulė sąjungą stengėsi ingauti viršų, ruošdamos užpulti kitus, o trijulė santarvė, norėdama daugiau apsiginti. Pirma buvo pavykę žymiai nusverti į savo pusę pajėgų lygybę trijulei santarvei, vadinasi, santarvei prancūzų anglų ir rusų. Jai rūpinantis, Austrijos užpakalyje 1912 m. buvo susidariusi didelė pajėga—Balkanų sąjungą, palanki trijulei santarvei. Bulgarių, serbų ir graikų sąjungą buvo įsisteigusi ne vien kovai su turkais, bet ir ginties nuo Austrijos. Ši, pamačiusi sau pavojų, Vokietijos padedama, intempė visą savo gudrumą ir visas diplomatijos išgales, stengdamos išgriauti susidariusią jos užpakalyje karo galybę. Tat jai pavyko. Kaip ir gindama savo reikalus, Austrija neleido Serbijai pilnai pasinaudoti karo vaisiais ir išeiti į Adriatikos jūrą. Susitarusi su Italija ji įsispraudė į Albaniją ir išvijoj iš Skutari'o juodkalniečius. Likimo ironija sutaisė taip, kad Austrijai tą darbą dirbti padėjo net trijulė santarvė. Greta to, trijulės sąjungos, ypač austrų, intrygoms pavyko dar daugiau padaryti; jai pavyko ne tik išardyti sau pavojingą Balkanų sąjungą, bet dar supiūdyti tarp savęs jos narius ir iš draugų ir bendro žygio talkininkų padaryti priešininkus.

Pavyko Austrijai Balkanuose, bet ne viskas taip, kaip ji norėjo. Netikėtai įsikišo Rumunija, ir Bulgarija ne tik nebesumušo susijungusių Serbijos ir Graikijos, bet pati prakišo karą ir nustojo daug savo žemės. Turkai atsigrobė didelę Trakijos dalį su Adrianopoliu, o Rumunija Dobrudžą. Didelė Makedonijos dalis teko serbams ir graikams. Serbija su Graikija ne tik nesumažėjo po antrojo Balkanų karo, bet dar padidėjo. Ir ši kartą nepavyko Austrijos geismas taip aplaužyti Serbiją, kad ji nė svajoti nebegalėtų svajoti suvienyti kuomet ir Austrijos serbus į vieną serbų valstybę.

Nepavykus kitų rankomis sutriuškinti stovinčios ant kelio Serbijos, Austrija vis delto neatsisakė nuo savo pleno, Vokietijai padedant, išlįsti per Balkanus į Egėjos jūrą. Dabar bepaliko jai pačiai savo pajėgomis paglemžti Serbiją. Ką šiuo atveju darė Austrija, tą ji darė vokiečių kursto-

ŽOFRAS, vyriausias jungtinių prancūzų, anglų ir belgų kariuomenių vadas.

ma ir inspiruojama. Vokietija, austrų užpakalyje atsistojusi, dažnai mėgdavo kardu pasišvaistyti ir ir pabarškinti, rodydama savo pritarimą ir norėdama terorizuoti Europą, kad ji nedrįstų priešintis austrų užgaidoms. Toki bičiulių taktika dažniausiai sekdavosi, tad jie manė, kad pasiseks ir šiuo kartu, tik dar reikėjo rasti šiokią-tokią priekabę. Ilgai laukti neteko. Šių metų vasaros pradžioje kaž-kokio anarchisto serbo šūviais buvo užmuštas Austrijos sosto inpedinis, erchercogas Pranas Ferdinandas. Užteko, kad šio nelaimingo ir nelemto atsitikimo kaltininkas buvo serbas, ir Austrija tuojau apkaltino visą serbų tautą ir pačią serbų valstybę su jos vyriausybe ir pareikalavo tokio atlyginimo, kad jei Serbija būtų priėmusi visus jo punktus, ji būtų nustojusi savarankybės ir visai patekusi Austrijos globai. Rодėsi, jog mažutė Serbija tuojau nusilenks prieš austrų galybę, o kitos valstybės nedrįs jos užstoti, išgirdusios sutartinį austrų ir vokiečių ginklų barškesį — ir viskas bus gerai. Bet, kaip jau žinome, išėjo kitaip.

val. Serbija sutiko išpildyti kai-kuriuos reikalavimus, bet atsisakė pildyti tuos, kuriuos priėmus būtų reikėję atsisakyti nuo savarankybės. Rusija ir Anglija akino austrus, kad nusileistų, bet nieko negelbėjo.

Liepos 14—15 d. Austrija pradėjo bombarduoti Bielgradą, kurį tebebombarduoja ir ligšiol.

Nežiūrint to, anglų ir rusų diplomatai vis dar tikėjosi, be nepavyks užgesyti prasidedantį gaisrą. Matant, kad diplomatų darbas neduoda gerų vaisių, Rusija, norėdama duoti daugiau stiprybės savo balsui, liepos 17 d. paskelbė visuotinę mobilizaciją, kuri turėjo prasidėti ir prasidėjo liepos 19 dieną.

Liepos 19 d. Vokietija pareikalavo par 12 val. sustabdyti mobilizaciją. Rusija atsisakė tą vokiečių reikalavimą išpildyti. Liepos 20 d. 6 val. vak. Vokietija paskelbė Rusijai ir Prancūzijai karą. Balkanų klausimas beregint išaugo į visos Europos klausimą. Viso pasaulio domė tuojau nukrypo iš Serbijos ir Austrijos pasienių į vidurinę Europą, į vokiečių pasienius su Rusija ir Prancūzija.

Pradėję karą vokiečiai tuojau puolė vykinti savo pleną vėsulo greitumu sudaužyti silpnesnį priešininką, kuriuo ji, matyti, paskaitė prancūzus, o paskiau jau, surinkus visas pajėgas, užpulti rusus. Prancūzai vokiečių pasienyje turi pasidirbinę stipriausias savo tvirtumas: Epinalį, Belforą, Tulį ir Verdėną. Jų tarpai yra nedideli, tik po kelias dešimtis kilometrų. Be to, čia prancūzų-vokiečių siena, pradėdant nuo Šveicarijos kuo-ne lig-pat Liuksenburgo, eina Vogežų kalnai, vienas augštesni, kitur žemesni. Žinoma čia, o ne kitur kame, prancūzai buvo sutraukę ir daugiau savo kariuomenės, manydami, kad čia jiems reikės susiremti su vokiečiais, nes kitur nekame prancūzų žemė nesusisiekia su Vokietija. Bet vokiečių strategai išgalvojo kitaip. Tarp Verdėno ir Mobežo tvirtovių palieka dideli, platūs vartai, kuriuose nėra nei kalnu, nei didelių tvirtumų. Norint pro tuos vartus pakliūti į Prancūziją, pirma būtinai reikia išėiti per Belgiją.

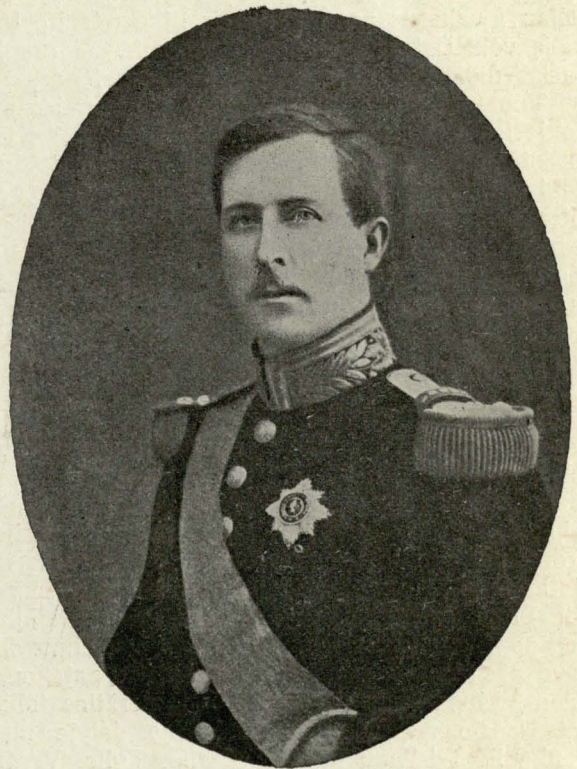
Vokiečiai taip ir padarė. Iškart didelėmis pajėgomis įsiveržė pro neutralinį Liuksenburgą į neutralinę Belgiją. Eidami tuo keliu jie žinojo laužą tautų teisę ir valstybių traktatus, bet to jie nežiūrėjo, manydami turėsią liuosą, patogų kelią, užklupsią prancūzus nejučiomis, apsiausią jų kairįjį sparną, priversią stoti į viešąją kovą ir tuojau juos sulamdysią.

Jau įsiveržę į Belgiją ir sulaužę jos neutralybę, vokiečiai nusiuntė belgams ultimatumą, reikalaudami tučtuojau praleisti juos per savo žemę. Belgai griežtai atsispyrė ir pradėjo su vokiečiais karą. Pasenėjusi Lježo ir Namiuro tvirtovi prie Maaso upės netikėtai ilgam sulaukė visą didelę vokiečių kariuomenę. Visas pasaulis nustebo iš belgų narsumo, drąsumo ir tvirtybės.

Anglija liepos 22 dieną pareikalavo, kad vokiečiai per 12 valandų, patikrintų Belgijai neutralybę ir išvestų iš ten savo kariuomenę. Negavusi tinkamo atsakymo, liepos 23 d. paskelbė jiems karą.

Anglai tuojau sutaisė apie 120 tūkst. kariuomenės, susodino į laivus ir išsiųsdino į Europos kontinentą padėti prancūzams ir belgams. Prancūzai taip-pat skubinau pasiuntė belgams pagalbos.

Bet kol visa tat darėsi, belgai gavo vieni laikyties prieš vokiečių galybę. Patys pirmieji ir didieji smūgiai sukrito ant Lježo tvirtumos ir miesto, o paskiau ir ant Namiuro. Vokiečiai skubėdami ardė tvirtumą, bet Lježas dvi savaiti išlaikė visą keturių jų korpusų įnirtimą, tik užėitas iš užpakalio, nebegalėjo ilgai laikyties. Vokiečių armijai, kuri, aplenkusi tvirtumą iš šiaurės, traukė į Liuvėną ir Briuselį, įpastojo kelią belgų armija

ALBERTAS, Belgų karalius,
vyriausias belgų kariuomenės vadas.

ties Tirlemonu ir Diestu. Čia ji vėl sulaukė vokiečius kelias dienas ir buvo juos net atmušusi. Bet kuomet vokiečiai sutraukė į tą vietą daug daugiau kariuomenės, negu turėjo belgai, belgų armija pasitraukė į Antverpiją.

Išsiveržę per Maaso upę ir paėmę Lježą ir didelę Belgijos dalį, vokiečiai visomis savo pajėgomis nusiskubino į Prancūzijos pasienius, norėdami kuogreičiausiai užpulti svarbųjį savo priešininką—prancūzus ir anglus, kurie, išlipę kontinente, prisidėjo prie prancūzų. Belgams padėti bebuvo nuėjusi tik dalis anglų, nes vistiek buvo matoma, kad pati svarbuma bus Prancūzijoje, o ne Belgijoje, kuri ir viena jau buvo padariusi savo uždavinį—kuoilgiausiai sulaukyti vokiečius.

Kol ėjo vokiečių operacijos Belgijoje, prancūzai, pamatę jų klastingą pleną, spėjo sutraukti i

Belgijos pasienius dideles pajėgas. Anglai taip-pat spėjo iškelti per jūrą desantą ir pasiųsti jį pagalbai prancūzams. Vyriausias prancūzų vadovas Žofras sustatė bendrą prancūzų-anglų armiją tvirtose pozicijose, atremdamas į Mobežo, Monso, Šarlerua, Rokrua, Monmedi ir kitas tvirtumas ir sustiprintas vietas. Vokiečiams teko sutikti ne iškritusį, bet susitvirtinusį ir prisirengusį į kovą priešininką.

Visų-pirma vokiečiai mėgino prasimušti į Maaso upės pradžios apylinkes ant Dinano ir Živės, bet tas žygis nepasisekė. Prancūzai visur jiems atsispyrė. Buvo dar nemėgintas kelias Sambros upės pakraščiais pro Šarleruą ant Mobežo ir dar toliau į vakarus ant Turnės ir Lilio miestų. Į tą kelią vokiečiai ir nukreipė savo atidę, sutraukė pačias didžiausias viso vakarų fronto pajėgas.

Tuo tarpu prancūzai buvo norėję veržties pro vokiečius priešakio viduryje ir jau buvo gana toli pasistūmę į Lotaringiją, bet paskiau, pamatę, kad vokiečiams lengva bus juos atspirti, patys vėl atsitraukė.

Ketvirtojoje karo savaitėje, rugpiūčio 11 — 12 dienom, prasidėjo visuotinis vokiečių užpuolimas, pradėdant nuo Alzaso ir Liunevilio miesto Lotaringijoje lig Monso Belgijoje ir Lilio Prancūzijoje. Užpuolimo linijos ilgumas išsitęsė apie 300 kilometrų.

Paaiškėjus, kad visos didžiosios vokiečių pajėgos veržiasi į Prancūziją per Belgiją, prancūzų laimėjimai Alzase nustojo tikrosios vertybės, ir prancūzai gavo patys liuosu noru atsitraukti iš ten taip-pat, kaip atsitraukė iš Lotaringijos. Bavarijos kronprinco armija užėmė prancūzų paliuosuotąsias vietas ir pati užpuolė jau prancūzų miestą Liunevilį. Prancūzai gynė tą miestą be galo atkakliai, bet, pagaliaus, savaitę sunkiai kovojus, Liunevilis gavo pasiduoti daug didesnėms vokiečių pajėgoms. Paėmę Liunevilį vokiečiai nebdrįso veržties toliau ant Nansio miesto. Prancūzai toje dalyje atsitraukė lig tvirtumų linijos Epinalio, Tulio, Verderno ir toliau vokiečių iš tos pusės nebeileido į prancūzų žemę nė vieno žingsnio, atmušdami visas jų atakas.

Prūsų kronprinco vedama, vidurinė vokiečių armija ėmė veržties gerai sustiprintu ir prancūzų tvirtai saugojamu tarpu Longvi, Monmedi, Stenė. Longvio miestas gynėsi visą savaitę ir, pagaliaus, buvo vokiečių paimtas. Tada jie sustojo ir laukė taip-pat, kaip ir antroji jų armija, ketvirtosios.

Ketvirtoji armija turėjo sunkiausį uždavinį pasiveržti per Belgiją pro Namiurą Sambros upe į vakarus ir Maaso—į pietus. Ties Šarlerua mūšis truko po kelias dienas. Tas-pat buvo ties Monsu, kur vokiečiai pirmą kartą susitiko su anglų desantu. Bet vokiečiai, turėdami daugiau, negu jų priešininkas, pajėgų, visur ėmė viršų.

Kuomet galų gale ta ketvirtoji armija išsiveržė per Belgiją ir susilygino su kitomis, prasidėjo bendras visų vokiečių armijų puolimas ant prancūzų. Pasidarė toks padėjimas. Dešinysis prancūzų sparnas, nulinkęs nuo Verderno tvirtumos į pietus

ir remdamasi ja ir kitomis tvirtumomis, tūrėjosi nesitraukdamas nė vieno žingsnio. Kairiajame sparne vokiečiai, būdami daug stipresni, vis stengėsi apsiausti prancūzus iš vakarų. Prancūzai su anglais, saugodamies to, vis traukėsi į pietus, o vokiečiai vis ėjo inkandin. Prancūzų linija vis daugiau linko ties Verdenu kuo-ne per vidurį.

Vokiečiai, neduodami nė atspūsti, ėjo vis tolyn, palikdami užpakalyje nepaimtas prancūzų tvirtumas, o prancūzai gindamies, vis traukėsi. Savaitę buvus, kairysis jų sparnas atsidūrė jau netoli Paryžiaus.

Tuo tarpu prancūzai stiprino Paryžių, kiek galėdami. Prancūzų vyriausybė del visako ir pati išsigabeno ir visas įstaigas nukėlė toli į pietus, į Bordo miestą.

Vokiečiai, eidami visomis pajėgomis į Paryžių, tur būti bus manę, kad prancūzai jokiuo būdu jų ten neleis ir gis Paryžių, kaip seniau visuomet kad gindavo, kiek tik galėdami ir kuo tik galėdami. Tad jie tikėjosi, kad visa prancūzų armija pastos jiems kelią į Paryžių, kad ji stos į viešąjį mūšį, kad jie nuveiks ją ir kad taip bus pabaigtas karas su prancūzais. Bet visi nustebo, pamatę, kad prancūzų armija nestojo į mūšį su vokiečiais ties Paryžiumi, o palikusi jį ginti tam tikram garnizonui, pati pasitraukė pro jį iš rytų pusės toliau į pietus.

Tečiau, nežiūrint to viso, ir prancūzams buvo nemaža pavojaus. Vokiečiai, gerai pavykus kokiai jų operacijai, galėjo kartais užsiausti prancūzus iš pietų pusės ir susinerti grandiniu su Alzaso armija, o tada prancūzams jau būtų buvusi tikriausia pražūtis. Bet vis delto vokiečiams maža tebuvo vilties, kad toks jų priemonis pavyks. Jų talkininkai austrai neišpildė jiems pavestojų uždavinio, atidavė rusams Rytų Galiciją su Lvovo miestu.

Tos aplinkybės sulaikė vokiečius nuo tolesnio grūdimosi į Prancūziją. Jie ryžosi sustoti toje vietoje, ligkol buvo nuėję, o gerą dalį kariuomenės pasiūsti į Rytų Prūsus prieš rusus ir į Galiciją austrams padėti.

Tuojau pasikeitė karo situacija. Prancūzai, užuot gynėsi ir traukėsi, patys užpuolė vokiečius. Marnos upė buvo vokiečių žygio siena. Ten pozicijos buvo gerai sustiprintos. Mūšis buvo atkaklus. Bet prancūzai su anglais perlaužė vokiečių stangumą. Vokiečiai pradėjo linkti. Kliuko armija pasijuto esanti pavojuje. Visa vokiečių linija ėmė greitai traukties atgal, kol priėjo lig Uazos ir Eno upių, kur jie išanksto buvo pasitaisę sau tvirtas pozicijas. Rugpiūčio 31 dieną jie į jas atsirėmė ir toliau jau nebėjo.

Rytuose vokiečiai, matyti, buvo pasiryžę pradžioje daugiau ginties, negu pulti. Perėję per sieną Suvalku, Kauno ir Lomžos gubernijose, jie tik tyrinėjo kraštą ir rusų kariuomenės padėjimą. Lenkų pasieniuose jie išėję per sieną užėmė Kališą, Čenstakavą, Bendziną ir pasiekė Kielcų.

Jau liepos mėnesio paskutinėmis dienomis austrų slinkimas Rusijos gilumon į rytus buvo sulai-

kytas. Liepos 28—31 dienomis austrai buvo atmušti nuo Berestiečko, Počajevo ir Voločisko ir išvaikyti ties Kamieniec-Podolsku. Atmušę austrus, rusai patys ėmė eiti pirmyn ir beregint paėmė Sokalio miestą. Tad lig rugpiūčio mėnesio pradžios rusai jau stovėjo Austrijos žemėje, tarpe nuo Sakalio lig Voločisko. Austrams jau buvo atkirstas kelias į Kievą.

Stojus rugpiūčiui, Prūsų pasienyje prasidėjo didelių ir svarbių atsitikimų eilė. Jau tuo tik karui prasidėjus, rusai greitai atstūmė vokiečius iš Virbalio, perėjo per sieną ir paėmė Prūsų pusėje Eitkūnus. Vokiečiai paskiau trimis ar keturiais atvejais mėgino juos atsiimti, bet neįstengė. Rugpiūčio 4 d. rusai po didelio mūšio įveikė vokiečius ir paėmė Stalupėnus, Bilvietį, Liką ir dar kelius miestelius. Paėmę juos rusai, nesustodami, ėjo toliau. Rugp. 6 d. vėl prasidėjo dar didesni mūšiai ir truko lig rugp. 9 d. Vokiečiai ypač atkakliai gynėsi ties Gumbine, bet taip-pat negalėjo atsilaikyti. Rugp. 9 d. rusai paėmė Gumbinę ir tuo inkandin Įsrutį. Paskiau, tos rusų armijos, kuri ėjo iš Suvalkų gubernijos, buvo paimti ir kiti miestai: Galdapė, Darkiemiai, Vėliava, Girdauja, Nordenburgas ir Alenšteinas. Tokiuo būdu Mozūrų ežerai, kurie buvo, rodos, nepaimami, buvo aplenkti.

Paėmę Lvovą, rusai nė trupučio nesustojo ir vijosi austrus toliau. Austrai, palikę Lvovą, sustojo prie Višnicos upės ties Grodeko miestu, kur išeiti per pelkėtą upę buvo labai sunku ir delto ginties nuo rusų buvo daug lengviau, negu kitur kame. Ir tikrai jie čia gana ilgai sulaukė rusus, bet visai jų ėjimo pirmyn sutūrėti, žinoma, ir čia nebegalėjo.

Po tų rusų žygių pirmajai austrų armijai, kuri buvo užėmusi frontą tarp Zavichosto, Janovo, Bielgorajo, Tomašovo ir Belzo miestų ir buvo pasiryžusi eiti į šiaurę į Lublina ir Cholmą, pasidarė labai keblu. Nepavykus jos sumanytam žygiui ir gavus traukties, jai grasė didelis pavojus iš užpakalio nuo tos rusų armijos, kuri jau buvo paėmusi Lvovą. Tad austrai intempė čia visas pajėgas, norėdami prasiveržti per rusų armijos vidurį. Bet rusai nuo rugp. 22 d. ir čia pradėjo apninkamąją kovą ir ėmė pamaži stumti austrus atgal, vienus ant Krasniko, kitus ant Tomašovo ir Ravos Ruskos, kur buvo atkakli vieša kova, taip-pat nepavykusi austrams. Jau rugpiūčio 31 d. abidvi Krasniko ir Tomašovo austrų armiji buvo sumušti ir išvyti už Sano upės. Tuose dideliais mūšiuose iš austrų ir rusų pusės dalyvavo daugiau ne po milijoną kariuomenės.

Tokie dideli rusų pasisėkimai žymiai sukraipė vokiečių sumanymus. Jie pradėjo nuogaustauti ir tvarkyties kitaip. Daug kariuomenės gavo imti iš vakarų ir Prancūzijos ir siūsti į rytus. Jau pusiau rugpiūčio vokiečiai surinko daug pajėgų iš Torunės, Crudziondo ir kitų tvirtumų pasiėmė iš jų didžiausių 42 centimetrinių armotų ir smarkiai užgulė ant tos rusų armijos, kuri

ėjo nuo Mlavos ir jau buvo paėmusi Alenšteiną. Ties Osterode ir Solduva jie privertė rusų kariuomę pasitraukti.

Be to

vokiečiai, turėdami daug geležinkelių, greitai atgabeno pašalpos iš Prancūzijos.

Atėjusioji iš vakarų vokiečių kariuomenė pro Mozūrų ežerus išėjo į Lomžos ir Suvalkų gub. pasienius. Kitą atėjusios kariuomenės dalį vokiečiai, susodinę į laivus, atvežė į Klaipėdą ir čia išlaipino. Tuo tarpu gen. Renenkampfo armija, stovėjusi netoli Karaliaučiaus.

Tad vokiečiai rugp. 29—31 d.d. buvo pradėję siausti

Renenkampfas gavo traukties net iki Nemuno. Vokiečiai, vydamiesi, kol rusai atsitraukę spėjo susitvarkyti, buvo užėmę kuo-ne visą Suvalkų guberniją su Augustavo, Suvalkų, Seinų, Marijampolės, Naumiesčio, Vilkaviškio ir kitais miestais. Nemunas jiems atkirto kelią eiti toliau. Jie buvo mėginę išsiveržti per jį ties Sapockinu, Druskininkais ir per Bobrą ties Osovcu, bet nepavyko. Rusai, susitvarkę ir susistiprinę, netik jų užpuolimą atmušo, bet dar juos gerokai sumušo ties Druskininkais, Sapockinu ir Ščučinu ir patys pradėjo vėl eiti pirmyn ir stumti vokiečius atgal į Prūsus. Buvo smarkių mūšių Augustavo miškuose, ties Suvalkais ir Osovcu. Visur rusai gavo viršų. Dabar vokiečiai ne tik jau visur čia yra išvyti, bet dar rusai jau vėl išėjo per sieną ir jau turi paėmę Bialos ir Liko miestu.

Kaip dabar spėjama ir kaip jau ima aiškėti, vokiečių žygis prasiveržti per sustiprintą Bobro ir Nemuno upių liniją buvo tik didesnio pleno diversija ir demonstracija. Norima būta šiuo žygiu pridenkti ruošimąsi prie dar didesnio žygio kitoje vietoje.

Vokiečiams nebeužteko pasiūsti tik pašalpos austrams. Jie patys ėmė traukti į Sileziją ir vakarinius Lenkijos pasienius visą savo didžiąją galybę. Kad rusai to viso taip greitai nepastebėtų ir kad galima būtų didelę jų kariuomenę sulaukyti toli nuo ano būsimojo svarbiojo kovos lauko, vokiečiai pradėjo apninkamąją kovą Rytų Prūsijoje. Tas žygis buvo ne vien tik simulacija, bet turėjo ir savo tikslą.

Jei tik jiems būtų pavykę prasiveržti per Nemuną arba per Bobrą ties Osovcu, dešiniajam rusų sparnui Lenkų žemėje, vadinamas, tai armijai, kuri buvo taisoma prieš vokiečių žygi iš Silezijos ir Poznanės krašto, būtų atsiradęs be galo didelis pavojus.

Dabar besibaigiant atsitikimai liudija, kad viskas tikrai taip buvo. Vokiečiai su austrais susitaisė Silezijoje ir pradėjo apninkamąjį žygi prieš rusus. Jie visa linija prisilinko prie Vislos. Frontas jų buvo išsitempęs ilgai pagal Vislą nuo Varšavos pro Ivangorodą, Sandomirą, toliau Galicijoje Sano upe lig Peremišlio ir dar toliau į pietus lig Dniestro upės. Pačios, matyti, didžiosios vokiečių pajėgos traukė į Varšavą ir Ivangorodo tvirtumą. Visa ta linija buvo smarkių mūšių

Dabar vokiečiai jau yra atstumti toli nuo Varšavos ir viso pavislio. Rusai jau atsiėmė atgal Lodzė ir Petrakavą.

Vakarų fronte tuo metu svarbių atmainų nevyko. Prancūzai su anglais ir vokiečiai kaip stovėjo priešais vieni antrų prie Eno ir Uazos upių, taip ir tebestovė. Prancūzai vietomis pasistuma po truputį pirmyn. Vokiečiai dažnai didžiausiu įnirtimu užpuola prancūzų ir anglų pozicijas, bet įveikti negali. Kairysis prancūzų sparnas išsitempė jau

lig-pat Šiaurės jūrų ir pasiekė Belgijos. Iš svarbiausių vakarų fronto atsitikimų bus tas, kad vokiečiai rugsėjo 26 d. paėmė paskutinę belgų ataramą, Antverpijos miestą ir tvirtumą. Belgų kariuomenė atsitraukė iš ten ir nuėjo į žiemos pietus pro Ostendą prie prancūzų ir dabar kartu su prancūzais ir anglais smarkiai mušasi su vokiečiais.

Amerikos lietuviai ir karas.

aip maras, kaip badas, kaip ugnis, taip lygiai ir karas yra didžiausios pasaulio nelaimės. Karas dar tuo baisnis, kad su juo drauge eina ir ugnis, ir badas, ir labai dažnai maras. Užtenka tik pasiklausti apie jų baisybę, ir jau žmogų šiurpuliai sukrato, o ką jau besakyti, kaip yra tuokart, kada pačiam tenka viską savo akimis pamatyti ir pajautimu patirti.

Lietuva, stovėdama susikovusių galybių tarpe, gavo patirti ir pakelti visą tą karo sunkenybę. Visos žalės, kiek karas bus jau pridaręs ir dar pridarys Lietuvai, nėra ko ir aprašinėti: visiems tai gerai suprantama. Lietuva, karo ištikta, būdama sunkiose karo sąlygose, kad ir norėtų, negali pati savimi tinkamai rūpintis ir turi šaukties pagalbos kitų. Ko gi kito pirmų-pirmiausiai šauksies, jei ne tų, kurie yra tokie-pat jos vaikai, kaip ir mes čia pasilikusieji, tik dažniausiai reikalo išstumti į svečią užjūrių kraštą, kurie yra tokie jautrūs ir jau tiek kartų Lietuvai reikale padėję.

Ir šį kartą suprato Amerikos lietuviai visą toli palikusios tėvynės vargą.

„Kas bus su Lietuva? Kas bus su mūsų Tėvyne?“

„Mes matome, kas bus. Gaisrų sunaikinta, kraujais aplaistyta, ašarose paplūdusi, lavonais ir griuvėsiais nuklota, bado nukankinta... Lietuva turės per ilga metų eilę gydyti tas žaizdas, kurias ji dabar gauna.“

„To, kas dabar mūsų Tėvynėje darosi, mes negalime pašalinti nei nuo to apsisaugoti: esame priversti sutikti su faktu.“

„Broliai, kas nušluostys Tėvynės ašaras? Kas palengvys jos skurdo ir bado našta? Kas išties jai, nuvargintai ir sunaikintai mūsų motinai, Meilės ir Pagalbos ranką? Niekas jai negali pagelbėti, kaip tiktai mes.“

„Nuo-pat mūsų ateivybės Amerikon pradžios nėra buvę tokio svarbaus momento, kada Tėvynei būtų buvusi taip reikalinga mūsų pagalba, kaip dabar. Ji neatsiliepė į mus, ji dar neturėjo laiko, ji yra tokiame stovyje, kad nežino, kas ją

ryt-poryt laukia. Bet ar mes lauksime jos atsiliepimų? Jei lauktume, tai pasirodytume, jog jos nemylime, nenorime skubėti jai su pagalba... Tad nelaukime, o tuojau ruoškimės į didelį Lietuvos gelbėjimo darbą.“

„Tuoju išsteigkime Lietuvos Gelbėjimo Fondą. Tegu tas fondas sujungia visus Amerikos lietuvius be skirtumo pažiūrų ir tikėjimo...“

„Mes, žemiaus pasirašiusieji... šaukiames į visus Amerikos lietuvius reikalaudami Tėvynei Lietuvai pagalbos. Ne prašome, bet reikalaujame, nes Tėvynės gelbėjimas, tai ne labdarybės darbas, bet pirmučiausiaji kiekvieno Tėvynės vaiko pareiga. Tas ne lietuvis, kas nepaduos skęstančiai Lietuvai rankos“.

Taip rašė 34-tame „Tėvynės“ numeryje Susivienijimo Lietuvių Amerikoje Kankinių Šelpimo Komisija ir Pildomoji Taryba, rašė vos tik karui prasidėjus. Kiek jautrumo, kiek tvirto pasiryžimo gelbėti ir šelpti Lietuvą, karo audros naikinamą! Bet Amerikos lietuviams rūpi ne vien materialinai šelpti nukentėjusią Lietuvą. Jiems rūpi dar daugiau.

Šis didysis Europos karas yra labai dažnai vadinamas paliuosavimo karu. Ir ne veltui. Tą pavadinimą patvirtina ir vyriausiojo rusų vado, didžiojo kunigaikščio Mikalojaus, atsišaukimai į lenkus ir į kitas pavergtąsias tautas, patvirtina jį ir anglų įstojimas į karą, ir padarytoji Londone rugpiūčio 23 d. trijulės santarvės sutartis nepradėti ir nedaryti jokių taikos derybų su priešininku vienai kuriai valstybei: ar Anglijai, ar Prancūzijai, ar Rusijai, bet visoms kartu ir tik tada, kada priešininkas bus jau visai nuveiktas. Iš to viso galima manyti, jog daug kas atsivainys Europoje po karo, jog kitaip bus sutvarkytos Europos valstybės ir jos tautų reikalai ir jog kiekvienos valstybės gyvenimas skyrium bus kitoks.

Suprato tą momento svarbumą ir amerikiečiai lietuviai, ir tai yra „tas daugiau“, kuo jie nemažiau rūpinasi, negu materialiniu Lietuvos šelpimu.

Dar pirm jau minėto paraginimo steigti Lietuvos Gelbėjimo Fondą, J. Gabrys, Lietuvių Inform. Biuro Paryžiuje vedėjas, kurį karas užklupo Amerikoje berenkant aukas su kun. Gustaičiu Lietu-

vos kultūros reikalams, rašė Amerikos laikraščiuose (pav. "Draugo" № 33):

"Kuo ir kaip pasibaigs šis baisus karas, ateitis parodys. Mes dabar tegalim išanksto pasakyti tik vieną dalyką, kad Europos žemėlapis po šio karo bus visiškai permąstytas. Vienos valstijos grius, kaip kad sugriuvo Turkija, o ant jų griuvėsių išaugs naujos valstijos. Koks likimas laukia mūsų Tėvynę Lietuvą?"

Apsvarstęs, kad tik Rusijai laimėjus karą ir prijungus Prūsų Lietuvą prie Didžiosios Lietuva telaimėtų ir tautybės ir ekonomijos žvilgsniu, o laimėjus Vokietijai būtų tik mūsų pragaištis, ir nurodęs, kad Lenkija norės intraukti į savo laukiamąją savivaldybės teritoriją ir mūsų kraštą, J. Gabrys rašo toliau:

"Ką turės daryti tuomet Lietuva? Kokios taktikos mes turėsime laikytis? Mes privalome permąstyti viską išanksto. Turime nustatyti savo taktiką..."

"Tautiečiai! šio momento svarbumas uždeda labai didelę priedermę visiems svetur esantiems lietuviams. Mūsų Tėvynė, intraukta į tą baisų tautų vėsulą, greitai laiku reikalau mūsų pagalbos. Atsižvelgiant į tai visiems lietuviams, be skirtumo pažūry, priderėtų kuogreičiausiai suruošti visų Amerikos lietuvių seimą*), kuriame būtų reprezentuojama visos pakraipos, nuo dešiniausios iki kairiausios.

"Visi turim savo paskutinėmis pajėgomis rūpintis, ydant Lietuva galėtų kuodaugiausia laimėti šitame visuotiniame Europos sumišime".

Rūpinties krašto šelpimu ir tautos būties reikalais tada, kada tas kraštas kardo ir agnies naikinamas, yra darbas ir labai didelis ir sunkus. Tai ne vieno kieno, bet, kiek galint, visų darbas. Ruošiantis tokio didelio darbo imties, kiekvienam suprantama, kad pirma jis reikia kuogeriausiai apsvarstyti ir pritraukti į jį kuodaugiausia žmonių. Delto visuotinio Amerikos lietuvių seimo idėja pasirodė taip prinokusi ir taip visiems suprantama ir reikalinga. Neatsirado nė vieno, kurs principu būtų buvęs jai priešingas. Principe taip-pat visi pripažino, kad šaukiamasis seimas būtų nepartyvus. Jis turėjo nustatyti ir materialinio Lietuvos šelpimo ir jos politikos reikalais rūpinimosi tvarką. Jam buvo teikiama plati programa:

I. Dabartinio lietuvių padėjimo apsvarstymas ir del karo nukentėjusių šelpimas: 1) Didžiojoje Lietuvoje, 2) Mažojėje Lietuvoje. II. Koksai Lietuvos padėjimas privalėtų būti ateityje? 1) Reikalingumas suvienyti visas Lietuvos sritis į vieną administracijos asmenį. 2) Suvalkų gubernijos atskyrimas nuo Lenkijos ir lietuvių santykiai su lenkais. 3) Prūsų Lietuvos prijungimas prie Didž. Lietuvos. 4) Lietuvos savivaldybės klausimas. 5) Priemonės Lietuvos savivaldybei išgauti. 6) Santykiai lietuvių su latviais ir 7) su gudais.

J. Gabrys, išskeldamas seimo sumanymą, pasiūlė šaukti jį Čikagoje. Tam pasiūlymui pritarė ir

daugelis kitų, pavyzdžiui "Lietuva", "Katalikas", "Draugas", ypač, kad rugsėjo 23 ir 24 d. Čikagoje ir taip jau buvo šaukiamas Lietuvių Rymo-Katalikų Federacijos Amerikoje seimas. Federacijos pirmininkas kun. J. Misius ir paskelbė laikraščiuose pakvietimą visiems Amerikos lietuviams susirinkti į visuotinį seimą Čikagoje rugsėjo 25 d. tuojuo po Federacijos seimo.

Bet čia netikėtai amerikiečiai suskilo į dvi dali. Atsirado kaž-koks vienu kitais nepasitikėjimas. Del paties seimo reikalingumo nebuvo nuomonių skirtumo: visi jam pritarė, bet del jo vietos ir laiko Amerikos lietuvių suskido. Vieni rėmė Čikagą, o kiti ėmė agituoti už Nau-Jorką arba Bostoną ir ne rugsėjo mėnesyje, bet pradžioje spalio. Čikagiečių lietuvių inteligentų būrys, matyti, norėdamas taikinti skilstančius lietuvių, sutarė pasiūlyti šaukti politikos seimą ne po Federacijos seimo, bet prieš jį. Federacija nusileido ir sutiko su tuo pasiūlymu, bet ir tas jau nieko nebepadėjo. Kilo ginčų, įvairių laikraščių balsavimų ir tt. Visa tat netik nebesuartino persiskiedusiųjų, bet dar toliau nustūmė vienus nuo kitų. Pasirodė, kad nei bendro seimo, nei bendro fondo, nei bendro aukų rinkimo nebus galima sudaryti. Visos katalikų organizacijos ir daugelis nepriešingų joms pasaulinių inteligentų su "Draugu", "Kataliku" ir kitais laikraščiais pasiliko prie Čikagos, o kairysis sparnas, ypač iš Susivienijimo Lietuvių Amerikoje ir iš Susivienijimo Lietuvių Socialistų Amerikoje su "Tėvyne", "Naujienomis" ir kitais laikraščiais nutarė šaukti kitą visuotinį politikos seimą Nau-Jurke spalio 1, 2 ir 3 d. d. (n. kal.)

Čikagos seimas jau buvo. Iš visų plačios Amerikos lietuvių naujokynų buvo suvažinę daugiau ne pustrėčio šimto įvairių draugijų ir organizacijų delegatų. Seimo pirmininku buvo d-ras A. Rutkauskis. Seimas pačioje pradžioje pasiuntė Jungtinių Valsčių prezidentui Vilsonui telegramą, kurioje išreikšta, jog Amerikos lietuvių per visuotinį politikos seimą pageidauja, kad kuogreičiausiai pasibaigtų karas, ir prašo prezidento užstoti lietuvių reikalus.

Seimas truko dvi dieni. Jo nutarimai tokie:

Amerikos Lietuvių Politikos Seimas Čikagoje 1914 m. rugsėjo 21—22 d., atstovaujās pusei milijono lietuvių, vienu balsu nutarė:

1. Reikalauti Lietuvai kuoplačiausios politikos savivaldybės, remiantis plačiai suprasto etnografijos principo ne vien kalbos žvilgsniu, bet taip-pat būdo, tradicijų ir papročių, apimant ne tik Didžiąją, bet ir mažąją Prūsų Lietuvą.

2. Atsižvelgiant į tai, kad Suvalkų gubernija visuomet buvo Didžiosios Lietuvos dalis ir kad ji tik per Vienos kongresą 1815 metais buvo prikerpta prie Lenkijos, nutariame reikalauti atskirti Suvalkų guberniją nuo Lenkijos ir prijungti ją prie visos Lietuvos.

3. Amer. Liet. Polit. Seimas, turėdamas omenyje bendrą lietuvių ir latvių kiltį, kalbos panašumą, ekonominių reikalų bendrumą, linkėdamas broliams latviams išgauti Latvijai kuoplačiausią

*) Mano pabraukta. R gn.

savivaldybę, išreiškia pageidavimą užmegzti tarp savivaldžios Lietuvos ir Latvijos federacijos ryšius.

4. Liet. P. Seimas Čikagoje rugsėjo 21—22 d. reiškia užuojautos kaimynėms tautoms, kaip tai: lenkams, jų reikalavime išgauti savo šalims savivaldybės.

5. Reikalauti, kad Europos taikos kongrese, kurį taikūs kariaujančias valstybes, kad būtų įleisti ir išklaudyti Lietuvos atstovų reikalavimai.

J. Gabrys išrinktas delegatu į tarptautinę taikos konferenciją. Mandatą išduos seimas (pasirašo seimo valdyba).

Informacijų Biuras Paryžiuje ingalio tas ginti lietuvių reikalus svetimtaučių spaudoje Europoje.

Pol. Liet. Seimas nutarė steigti Lietuvos Polit. Informacijos Biuro skyrių Amerikai tam tikrais išdirbtais įstatais ir išrinkti Komitetą.

6. Išrinkti ypatingą delegaciją iš penkių narių su kooptacijos teise, kuri diplomatinio keliu pasirūpintų Vašingtone patogiu laiku gauti Amerikos Jungtinių Valsčių Lietuvos reikalų užtarimą.

Delegacija: 1) Elijošius, 2) d-ras A. K. Rutkauskis, 3) kun. Ambotas, 4. Nausėdienė, 5) kun. Dargis.

7. Prašyti amnistijos politikos kankiniams ir pasišalinusiems nuo kariuomenės.

8. Protestuoti prieš nuožmius visų kariaujančių šalių pasiūlymus, laužančių Hagos taikos konferencijų nutarimus.

II. TAUTOS FONDAS.

1. Lietuvių Pol. Seimas, apsvarstęs vargingą dėl karo Didžiosios ir Mažosios Lietuvos padėimą ir išaiškines, kad dabartinis momentas yra vienintelis, kada visos mūsų tėvynės dalys gali būti suvienytos į vieną politikos kūną

. nutarė steigti *Tautos Fondą* šelpiti lietuviams nuo karo nukentėjusiems

2. Tautos Fondo organizacija. Tautos Fondo reikalus ves visa Liet. Pol. Seimo išrinkta komisija, į kurią ineina šie žmonės: S. Balčius, kun. V. Dargis, J. Gabrys, kun. M. Gustaitis, A. Ja-

kaitė, kun. A. Jonušas, J. Jaraševičius, kun. Jonaitis, Kazlauskis, kun. P. Kemėšis, J. Kovas, J. Liškevičius, A. Laukaitis, P. Montvila, Nausėdienė, d-ras A. Šlakis, S. Tananevičius, kun. V. Taškūnas, M. Vabalas, B. Vaišnora, J. Vasiliauskis.

3. Tautos Fondo Centralinė Valdyba.

Geresniam reikalų vedimui ši komisija išrinko iš savo tarpo valdybą iš 5 žmonių ir organizuoja apskričių komitetus ir kolonijų komitetėlius (šiemis geistina vietinių klebonų pritarimas, kur jie yra).

Į Tautos Fondo Centralinę Valdybą išrinkti: pirm. d-ras A. Rutkauskis, raštin. adv. A. Šlakis, išdin. B. Vaišnora, izdo globėjais Kemėšis ir J. Jaraševičius.

4. Sušelpiti Lietuvos reikalams nutarė pakviesti visus Amerikos lietuvius paaukoti šiemet Tautos Fondui vienos dienos darbo dieną.

5. Paskiriame vieną dieną, vadinamą „Lietuvių Diena Amerikoje“, kuri būtų minima pamaldomis, parodomis, prakalbomis ir aukų rinkimu.

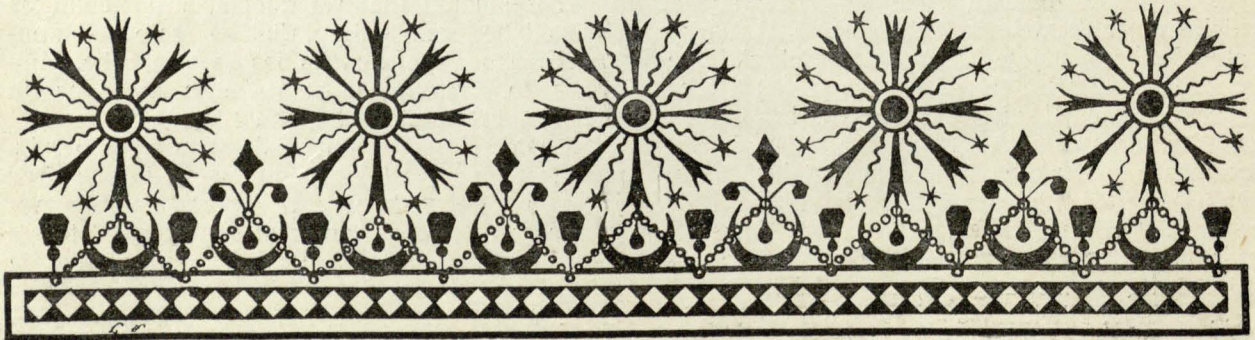
6. „Lietuvių Diena“ šiemet privalo būti „Padėkos Diena“; kitais metais „Lietuvių Diena“ tebūnie šv. Kazimiaro diena (kovo 4 d.).

III. TAUTOS TARYBA.

Nuolat žiūrėti Lietuvos reikalams ir geriausiai rūpinties Liet. Pol. Seimas Čikagoje rugsėjo 21—22 b. nutarė būsią reikalinga, kad Amerikoje netrukus (ne vėliau, kaip lig Naujų Metų) susidarytų *Tautos Taryba*, kuri susidėtų iš visų didžiųjų Amerikos lietuvių organizacijų atstovų, be pakraipų skirtumo, sudarant ją tokiuo būdu, kad kiekviena organizacija, turinti ne mažiau, kaip 1000 narių, deleguotų į Tautos Tarybą dvejiems metams po vieną atstovą, gi organizacijos, turinčios ne mažiau, kaip 5000 narių, po du delegatu. Kol susidarys Tautos Taryba, jos pareigas laikinai pildys seimo išrinktoji Tautos Fondo valdyba.

Antras Amerikos lietuvių politikos seimas Naujorke jau bus buvęs, tik dar nesame gavę žinių, ką jis bus padaręs ir nutaręs.

Ruginis.

Nakties Karalaitė.

Saulutė raudonu ugnies ratu ramiai jau į vakarus leidos.

Jos vėsūs spinduliai veidą maloniai kuteno,
Ir medžių viršūnės auksavo; ore pasklido

Malonūs maldingi balsai jau baigiančių darbą paukštelių.

Rasa sidabrinė ant pievų, ant lauko nukrito.

Nuo pievų gi plaukė malonus ankstybų gėlių kvapas;

Švelnutis ir tyras nuo lauko, nuo miško vėjelis

Tarytumei dvasią ramino, viršūnėmis medžių bešlamėdamas dainą.

Tolimam už lauko šile kukavo mieguista gegutė.

Net varlės balose neužmiršo pasveikint ateinančią tylą nakties

Ir griežė už miško, po pievas balsiau,

Nei kiti puikesni vakarų giesmininkai.

O ji, Karalaitė Nakties, žengė tyliai, nuleidus akis

Ir nuraudus skaisčiai, lyg nedrįstų garbės,

Kurios jai duoda visa, taip išsilgusi gamta.

Nelaukus ilgai Nakties Karalaitė ištiesė savo sparnus

Ant pievų, laukų miškų ir paukštyčių, lizduos kur tupėjo.

Gi paskui atidengusi skaištųjį savo dangišką veidą

Žibančiom aukso akutėm—žvaigždėlėm

Ir miškams, ir pievoms, laukams, visai gamtai taip tarė:

"Testa jums ramybė! Ašen gi, valdytoja jūsų, Nakties Karalaitė,

"Ateinu pas jus duoti jums poilsio ramaus

"Po vargo, nelaimių Dienos, jūsų valdovės rūščios.

"Esu aš—Nakties Karalaitė ir Laimės; po man sparnu

"Užmirškite savo vargus ir sapnuokit, svajokit linksmi.

"Sapnus ir jūsų svajojimus išpuošiu puikiai,

"Ir Laimę pasieksite jūs, nes aš pati Laimė esu".

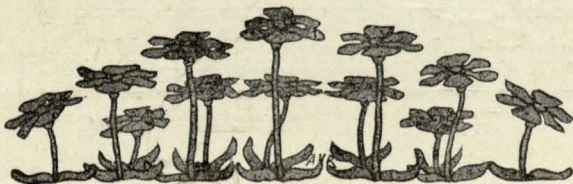
Ir užmigo kiečiausiu miegu pievos, laukai ir paukščiai-paukšteliai,

Ir pynė jie iš dangaus giedros ir iš saulės skaisčių spindulių laimužės tinklus.

Naktelė gi grožino juos aukso žvaigždėmis

Ir Rytinės Aušros žėrinčiais spinduliais.

V. Karaliukas.

Lietuvių Bankos Vilniuje

(3-sios Vilniaus Savitarp. Kredito Dr-jos)

stovis spalio 1 d. 1914 m.

AKTYVAS:

Bankos kasoje ir kitose Bankose	11.640.22
Paskolinta vekseliais	169.503.09
Paskolinta užstatant procentines popieras ir inventorių	18.180.50
Mums kaltos kitos bankos	10.017.50
Bankos turtas	831.50
Organizacijos ir kitos Bankos išlaidos	4.373.31
Išlaidos, kurios grįš	308.26
Išmokėta procentų už indėlius	586.80
Išviso	215.440.68

PASIVAS:

Narių mokesčių 286 narių sudėta	26.695.00
Indėlių gauta	170.075.80
Banka kalta kitoms Bankoms	7.070.00
Procentų už paskolintus pinigus gauta	11.599.88
Išviso	215.440.68

Spalio 1 dieną Banka turėjo 286 narius, kurie už žmonių padėtus Bankoje pinigus atsako 267 tūkstančiais rub. Banka veikia kaip veikusi.

Bankos adresas: Vilnius, Georgievski prospekt, 19. Tretje Vil. Obščestvo Vzaimnago Kredita.

Valdyba.

OOOO

Iš Lietuvių Bankos Vilniuje.

(3-sios Savitarpinio Kredito Dr-jos).

Šiuomi primename, kad lapkričio 1 d. š. m. bus tiražas išlošiamųjų Trečiosios Valstybės paskolos bilietų. Prašome neužmiršti apdrausti savo bilietus nuo tiražo.

Bankos adresas: Vilnius, Georgijevski prospekt, 19 Tretje Vil. Obščestvo Vzaimnago Kredita.

Valdyba.

OOOO

Pranešimai.

I.

Nežiūrint į sunkias šio laiko aplinkybes, **Sie-ninį Kalendorių** leidžiame ir šiais metais. Taigi prašome Kalendoriaus Skaitytojų ir šiaip pirklių, norinčiųjų nusipirkti mūsų Kalendorių, kreipties į mūsų spaustuvę (Vilnius, Totorių gatvė № 20, J. Zavišai), arba į Vilniaus lietuvių knygynus. Už mėnesio Kalendorius bus jau išspaudintas.

M. Kuktos spaustuvė.

II.

Šiuo pranešame visuomenei, kad «Lietuvos Žinios», kurios del karo laiko buvo sustabdytos, nuo spalio mėnesio vėl pradėjo eiti.

Lietuvos Žinių Redakcija.

STASYS ŠIMKUS,

baigęs Petrogrado konservatoriją, apsigyveno Vilniuje. Duoda MUZIKOS LEKCIJAS: *forlepijonas, kompozicijos teorija* ir t.t.

Lidskij per. № 7.
Lietuvių Mokslo Draugija.

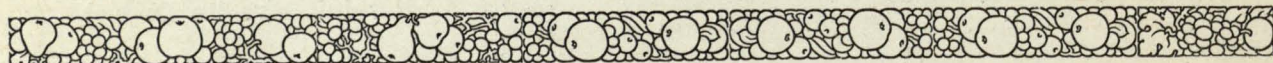
„Vairo“ 14-to № turinys.

Raštai.

1. REDAKCIJOS ŽODIS.
2. KARO ŽENKLE GYVENANT. A. Sm.
3. KARO SLIBINAS. Kun. J. Tumas.
4. IŠ KO KILO KARAS. L. Noreika.
5. KARO APŽVALGA. L. N.
6. AMERIKOS LIETUVIAI IR KARAS. Ruginis.
7. NAKTIES KARALAITĖ. V. Karaliukas.
8. LIETUVIŲ BANKA VILNIUJE.
9. PRANEŠIMAI.

Paveikslai.

1. DIDYSIS KUNIGAİKŠTIS MIKALOJUS.
2. ŽOFRAS, VYRIAUSIAS JUNGTTINIŲ PRANCŪZŲ, ANGLŲ IR BELGŲ KARIUOMENIŲ VADAS.
3. ALBERTAS, BELGIJOS KARALIUS IR VYRIAUSIASIS BELGŲ VADAS.

VAIRO KAINA Rusijoje: metams 6 r., pusei metų 3 r., 3 mėnesiams 1 r. 50 k., mėnesiui 50 k.; užsieniuose: metams 8 r., pusei metų 4 r. trims mėnesiams 2 r. Skyrium numeris 35 k.

Mainant ėmėjui adresas, reikia pridėti 20 kap. (galima markėmis).

Vairo Redakcijos ir Administracijos **adresas:** Vilnius, Makarjevo (Makarjevskaja) g. № 15, b. 3. Telefono № 1383.

Rankraščių Redakcija savo lėšomis negražina.

SKELBIMŲ KAINA. *Petito eilutei* (padalijus į 3 skiltis puslapį) antroje viršelio pusėje arba ant atskiro lakšto tarp tos pusės ir laikraščio teksto 40 k.; trečioj viršelio pusėj arba ant atskiro lakšto tarp tos pusės ir laikraščio teksto 25 k..

PASTABA. Visus, kurie bus gavę pirmąjį numerį ir panorės užsisakyti Vairą, užsisakant, prašome pranešti Administracijos žiniai, kad ji galėtų nebesiųsti to numerio; mat, siunčiant po du, galime jo pristigti kitiems ėmėjams.

Redaktorius-Leidėjas A. SMETONA.

Martyno Kuktos spaustuvė Vilniuje.